

Rapport fra flyvende attaché mission til Kosovo

11.-15. december 2000

Udlændingestyrelsen

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING.....	3
2. GENERELLE FORHOLD OMKRING DET TIDLIGERE UÇK	5
2.1 <i>KOSOVO PROTECTION CORPS</i>	5
2.2 <i>PARTIER</i>	6
2.3 <i>KRIMINELLE ORGANISATIONER</i>	8
2.4 <i>RETSHÅNDHÆVELSE</i>	9
3. DOKUMENTER, SOM ER ELLER ANGIVES AT VÆRE U DSTEDT AF UÇK.....	11
4. REGISTRERING OG UDSTEDELSE AF DOKUMENTER.....	14
4.1 <i>REGISTRERING</i>	14
4.2 <i>UNMIK REJSEDOKUMENTER</i>	14
4.3 <i>FORBUNDSREPUBLIKKEN JUGOSLAVIENS REJSEDOKUMENTER</i>	15
5. LISTE OVER KONSULTEREDE PERSONER	17
6. SKRIFTLIGE KILDER.....	19
7. BILAGSFORTEGNELSE	20
<i>BILAG 1 : ADMINISTRATIVT KORT OVER KOSOVO</i>	21
<i>BILAG 2 : LISTE OVER NUMRE PÅ STJÅLNE PAS</i>	22

1. Indledning

Udlændingestyrelsen foretog i december en flyvende attaché mission til Kosovo i henhold til følgende kommissorium:

Delegationen skal på en flyvende attaché mission indhente informationer hos relevante myndigheder, internationale og nationale menneskerettighedsorganisationer mv. til belysning af følgende:

Generelle forhold omkring UÇK, herunder UÇK's styrke og rolle efter valget i Kosovo.

Forhold omkring dokumenter, som er eller angives at være udstedt af UÇK:

- Validiteten af sådanne dokumenter.
- UÇK's myndighed til at udstede sådanne dokumenter.
- Sanktioner for ikke at efterkomme indkaldelser udstedt af UÇK.
- Mulighed for at opnå beskyttelse hos myndighederne.

Forhold omkring registrering af Kosovoalbanere bosat i Kosovo, og Kosovoalbanere bosat i udlandet.

Forhold omkring udstedelse af personlige dokumenter, herunder nationalitetspas, til Kosovoalbanere bosat inden for Kosovo, og for Kosovoalbanere bosat uden for Kosovo.

Delegationen afholdt møder med repræsentanter for internationale organisationer og lokale menneskerettighedsorganisationer m.v. i Prishtina og i Prizren. Der henvises til kildelisten i afsnit 5. Listen er tilføjet en beskrivelse af enkelte kilder.

Der blev ikke brugt tolk til nogen af møderne.

I kriterierne for udvælgelsen af kilder er indgået kildernes repræsentativitet, kompetence og viden i forhold til det emne, der er blevet undersøgt. Dertil er søgt tilstræbt en vis bredde i kildegrundlaget, således at såvel internationale uafhængige organisationer som lokale organisationer m.v. er blevet inddraget. Til spørgsmål af juridisk karakter er der blevet inddraget organisationer med juridisk ekspertise. Der er dertil indhentet baggrundsoplysninger om kilderne fra relevante organisationer og samarbejdspartnere i hjemlandet og i udlandet, herunder i Danmark. Antallet af kilder er blevet udvalgt efter emnets kompleksitet, og efter de tidsmæssige ressourcer delegationen havde.

Med hensyn til citering ønskede flere af kilderne ikke at blive citeret til kommissoriets punkt om det tidligere UÇK's styrke og rolle i Kosovo i dag for så vidt, dette blev kædet sammen med sikkerhedsforhold.

Til kommissoriets punkt om dokumenter, angiveligt udstedt af UÇK, var der ligeledes reservation blandt en del af kilderne med hensyn til at blive citeret.

Ingen af kilderne havde forbehold til at blive citeret vedrørende kommissoriets punkter om registrering og udstedelse af dokumenter.

2. Generelle forhold omkring det tidligere UÇK

I aftalen nr. 1999/8 mellem UNMIK, KFOR og UÇK ledelsen fra 20. september 1999 blev UÇK officielt nedlagt og samtidigt med, at UÇK afleverede sine våben, omdannet til en civil organisation, nemlig til Kosovo Protection Corps (KPC)¹. Derudover er tidligere medlemmer af UÇK i dag aktive i politik og ifølge flere kilder i kriminelle organisationer.

En international kilde, der ønskede at være anonym, mente, at trods disse tiltag til at opløse UÇK har UNMIK ikke haft succes med at nedbryde UÇK's parallelle struktur, som blev etableret under og efter krigen.

En international kilde, der ønskede at være anonym, mente, at det er uklart om UÇK's parallelle politi stadig eksisterer. Muligvis består det fortsat, men af sådanne personer, som ikke blev optaget i Kosovo Protection Corps. Med hensyn til medlemmer af UÇK's militærpoliti er det også uklart, hvad der blev af dem, men muligvis kan de være blevet absorberet i Kosovo Protection Corps, i partiet Democratic Party of Kosovo (PDK), i kriminelle organisationer, eller de er simpelthen forsvundet. Kilden havde ikke hørt om ZKZ, UÇK's hemmelige tjeneste i de sidste 4-5 måneder, men den kan meget vel være gået under jorden.

2.1 Kosovo Protection Corps

I aftalen mellem UNMIK, KFOR og UÇK ledelsen indgik, at cirka 5.000 tidligere UÇK medlemmer skulle indgå i Kosovo Protection Corps (KPC), og ved udgangen af år 2000 var cirka 2.300 personer beskæftiget i forskellige projekter under korpset. Kosovo Protection Corps ledes af den tidligere UÇK stabschef generaløjtnant Agim Çeku. Korpset er opdelt i seks regionale grupper, nemlig Drenica, Prizren, Pec, Mitrovica, Prishtina og Gnjilane. Korpset har ikke mandat til at varetage politiopgaver, så som at opretholde ro og orden, men er et beredskabskorps, der indsættes ved katastrofer, og som varetager andre humanitære opgaver. Således har Kosovo Protection Corps været indsat i forbindelse med rekonstruktioner af skoler og huse, reparationer af veje og broer m.m. Det er KFOR, der fører opsyn med Kosovo Protection Corps efter generelle retningslinjer, som er fastlagt af UNMIK ledelsen.

Efter individuel udvælgelse og efter at have gennemgået uddannelse og træning er et antal tidligere UÇK medlemmer i dag også ansat i Kosovo Police Service (KPS) under UNMIK.

UNMIK Police Prishtina (Station 1) mente, at både Ibrahim Rugova, leder af det liberale parti Democratic League of Kosovo (LDK) og tidligere skyggepræsident, og Hashim Thaci, den tidligere leder af UÇK og nu leder af partiet Democratic Party of Kosovo (PDK), har trofaste støtter i såvel Kosovo Protection Corps som i Kosovo Police Service.

¹ Den albanske betegnelse er Trupat Mbrojtëse të Kosovës (TMK), hvor mbrojtje kan betyde både beskyttelse og forsvar.

En international kilde, der ønskede at være anonym, anførte, at Kosovo Protection Corps i dag er mere åben med hensyn til, at korpset er en militær organisation, end ved stiftelsen, og at korpset i modsætning til det tidligere UÇK er velorganiseret.

2.2 Partier

Politisk er det tidligere UÇK aktiv i partierne; Democratic Party of Kosovo (PDK), der ledes af Hashim Thaci, den tidligere leder af UÇK; Alliance for the Future of Kosovo (AAK), der blev stiftet af blandt andet den tidligere UÇK officer Ramush Haradinaj, og som ledes af Bardyl Mahmuti; samt Liberal Center Party of Kosovo (PQLK), der blev stiftet af den tidligere UÇK officer Naim Maloku. Alle partierne opstillede til kommunalvalget, der blev gennemført den 28. oktober 2000. Valget blev med 58% af stemmerne imidlertid vundet af Ibrahim Rugovas liberale parti, Democratic League of Kosovo (LDK), og Democratic Party of Kosovo blev med 27% af stemmerne kun Kosovos næststørste parti. Dog vandt det flertal i kommunerne Glogovac, Kacanik, Novo Brdo, Stimlje og Srebica. Alliance for the Future of Kosovo blev med 7,7% det tredjestørste parti i Kosovo og næststørste parti i kommunerne Decani, Pec og Djakovica. Liberal Center Party of Kosovo blev femtestørste parti med 0,8%, og vandt en repræsentant i kommunen Gnjilane og to i kommunen Suva Reka.

Council for the Defence of Human Rights and Freedom (CDHRF) så LDK's valgsejr som et vigtigt politisk skridt i den rigtige retning og mente, at det internationale samfund bifalder den moderate linje, som LDK's valgsejr er et tegn på. Kilden mente, at de politiske problemer i Kosovo vil fortsætte, indtil der er fundet en international løsning, og at forsøg på at genforene Kosovo med Forbundsrepublikken Jugoslavien vil føre til vold og krig igen.

Dansk Flygtningehjælp mente, at valgresultaterne er udtryk for, at Kosovoalbanerne generelt er trætte af konflikter. Kilden vurderede endvidere, at den politiske situation efter kommunalvalget er skærpet, og at de opståede politiske spændinger må henføres til, at de tidligere UÇK kræfter ikke vil acceptere, at de har tabt magten.

En international kilde, der ønskede at være anonym, anså Ibrahim Rugovas liberale parti LDK's valgsejr som et udtryk for, at folk er trætte af konflikterne, af Democratic Party of Kosovo og UÇK. Bortset fra de kommuner, hvor Democratic Party of Kosovo vandt flertal, er det svært at se omfanget af befolkningens støtte til det tidligere UÇK, idet partiet kun vandt flertal i de kommuner, hvor konflikterne startede i 1998, nemlig i Drenica området. Kilden mente, at det var symptomatisk, at Democratic Party of Kosovo tabte valget i lavindkomstområderne. Kosovoalbanerne har ikke glemt, at UÇK oprindeligt var en militær organisation uden nogen politisk ledelse, og at UÇK var en klanbaseret organisation, som i begyndelsen var uden en klar ledelsesstruktur. UÇK er fortsat opdelt i klaner, og dette sætter sig også igennem i den nye politiske struktur, hvor den giver sig udtryk i forskellige partier, som ikke kan samarbejde. Valget gav for første gang Kosovoalbanerne mulighed for at vise, at de var for LDK og dermed for en moderat linje, og ikke for Democratic Party of Kosovo og UÇK's militante linje. Dette forhold kom som en stor overraskelse for Democratic Party of Kosovo.

UNMIK Police Prishtina (Station 1) mente, at valget viste, at majoriteten ikke er enige i Democratic Party of Kosovo's politik og taktik, og at partiet blev overrasket over, hvor lidt tilslutning det har blandt Kosovoalbanerne.

En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, anførte, at Kosovoalbanerne ved valget fik mulighed for at vise deres opfattelse af UÇK. I befolkningens øjne befandt UÇK sig i træningslejre i Makedonien, medens det internationale samfund vandt krigen. Folket føler således ikke, at det har noget at takke UÇK for. Ifølge kilden var der forventet mere vold i forbindelse med valget.

Chefredaktøren, Veton Surroi, for avisen Koha Ditore havde den opfattelse, at Kosovoalbanerne generelt er trætte af at tale om politik, og at de personer, der er gået ind i de politiske partier, har opført sig ansvarligt og demokratisk, og at valgkampagnen blev ført reelt og uden had mellem parterne.

En lokal kilde, der ønskede at være anonym, mente, at Rugova til trods for, at han vandt valget vil forblive politisk isoleret, idet Thaci styrer sortbørshandelen og dermed også økonomien i Kosovo.

Flere kilder oplyste, at selv om situationen forud og under valget havde været fredelig, var der efter valget sket en opblussen af den politiske vold, og at der var blevet begået flere politiske mord.

En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, anførte, at den politiske vold, der er blusset op efter valget, kunne hænge sammen med, at Democratic Party of Kosovo efter valgnederlaget prøver på anden måde at tiltage sig den politiske magt. Således kunne der også være en sammenhæng mellem tabet af valget og urolighederne i de albanskdominerede kommuner i Serbien, hvor formålet er at destabilisere den generelle situation, og at ødelægge det internationale samfunds forhold til de nye magthavere i Beograd. Dertil kommer, at der blandt Kosovoalbanerne kan ses en stigende nationalisme. Kilden mente endvidere, at det er svært at adskille den politiske vold fra den organiserede kriminalitet og dermed at fastlægge ansvaret. Rugovas næstkommanderende, der blev dræbt i oktober 2000, var for eksempel begyndt at slå ned på de illegale og ulovlige byggerier, der hærger Kosovo, og det er derfor højst sandsynligt, at det er den Kosovoalbanske mafia, der står bag mordet.

En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, angav, at den politiske intimidering og vold oftest forekommer i de områder, hvor Democratic Party of Kosovo tabte valget. Volden forekommer især i forbindelse med, at LDK medlemmer overtager de vundne politiske kommunale poster. Mange lokale LDK ledere frygter således for deres liv, og mange med god grund. I nogle områder har Democratic Party of Kosovo også forsøgt at forhindre udgivelsen af LDK's aviser. Da stort set alle over 24 år tidligere var medlem af LDK, og da alle kender alle og kontrollerer hinanden, udsættes mange for trusler på grund af deres fortid.

En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, oplyste, at der blandt Kosovoalbanerne er mange myter om hvem, der står bag de politiske mord, der er begået på LDK medlemmer. Nogle tror, at det er den serbiske efterretningstjeneste, andre at det er Democratic Party of Kosovo, idet partiet tabte valget til LDK, og andre igen at det er en gruppe fra Drenica området, som ikke fandt sig selv i det nye politiske system, og som havde forventet at få mere magt efter krigen. Der er også spekulationer om, at det kan være magtfulde klaner eller kriminelle organisationer udefra, såsom den albanske mafia. Selv tror kilden ikke på, at serberne står bag, idet serberne ikke har midlerne, og idet de er stærkt overvåget af KFOR og det internationale samfund.

En lokal kilde, der ønskede at være anonym, anførte, at Kosovoalbanerne almindeligvis har et godt kendskab til baggrunden for den aktuelle politiske radikaliserings, og at de frygter, at der skal

komme albanske tilstande i Kosovo. Kilden mente, at Kosovoalbanerne gerne taler om politik, men ikke om politik i forbindelse med sikkerhedsspørgsmål, og slet ikke i offentligheden eller til fremmede udefra.

En lokal kilde, der ønskede at være anonym, anførte, at radikaliseringen kommer fra personer, der hænger fast i fortiden. Den almindelige Kosovoalbaner har ingen interesse i dette, da de i dag har andre problemer i hverdagen.

Chefredaktøren, Veton Surroi, for avisen Koha Ditore beklagede den politiske vold, der er opstået, og de politiske mord, der er begået, efter valget. Surroi mente, at der bagved står en lille militant gruppe, der er imod demokratiseringsprocessen. Han efterlyste en mere dynamisk politisk ledelse og et større samarbejde mellem partierne, hvilket han mente vil kunne standse den politiske vold. Han har ikke selv ønsket at gå ind i politik, idet det vil være vigtigt også at have politiske kræfter uden for partipolitikken.

Dansk Flygtningehjælp mente, at folk almindeligvis er bange, idet der lægges pres på dem for at de skal vise deres patriotiske sindelag. Således er de nød til at deltage i pro-albanske demonstrationer for blot at vise deres sindelag. Folk taler generelt ikke om forholdene, og de er varsomme med at stille spørgsmål, og således gives der heller ikke svar med mindre, man kender hinanden personligt.

Dansk Flygtningehjælp oplyste, at organisationens tolke har fået dødstrusler, og at de albanske buschauffører får trusler, når de har transporteret serbere på ugentlige ture til indkøb af mad og medicin mv.

Med hensyn til urolighederne i de albansk dominerede serbiske kommuner var der ingen ifølge en international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, som vidste, om det kun er lokale albanere, der er aktive, eller om det drejer sig om tidligere UÇK folk udefra.

Ifølge Dansk Flygtningehjælp er der rygter om, at UÇK i Pec området indkalder til militærtjeneste, og at dette nu undersøges af KFOR.

2.3 Kriminelle organisationer

Den udbredte kriminalitet i Kosovo omfatter handel og smugling af våben, narkotika og kvinder, som videresælges til prostitution.

Dansk Flygtningehjælp oplyste, at mange mennesker i Kosovo går med våben.

UNMIK Police Prishtina (Station 1) oplyste, at det ikke officielt er bekræftet, at UÇK står bag kriminaliteten. Det er dog almindeligt kendt, at både albanere og serbere står bag den organiserede kriminalitet vedrørende prostitution og menneskehandel, og at de samarbejder.

En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, var ikke i tvivl om, at den finansielle mafia er knyttet til UÇK.

Dansk Flygtningehjælp oplyste, at mange betaler "beskyttelsespenge" til de tidligere UÇK medlemmer, og at dem, der klager eller modsætter sig, kan risikere, at miste deres forretninger. Betaling af beskyttelsespenge har dog været praktiseret de sidste 10 år og er ikke nødvendigvis kun UÇK relateret.

En lokal kilde, der ønskede at være anonym, anførte, at den kriminalitet, som vedrører mange borgere, drejer sig ejendomsforhold, hvor ejendomme ulovligt besættes eller konfiskeres, samt opførelser af ulovligt byggeri.

Dansk Flygtningehjælp bekræftede dette og oplyste, at der er opført over 3.000 ulovlige byggerier alene i Prishtina. Kun de store byggerier er tilladt af UNMIK, men ikke de små. Huse nedrives om natten, og næste dag påbegyndes nyt byggeri. Ingen tør spørge, om der foreligger byggetilladelser. Efterladte serbiske boliger bliver besat eller konfiskeret ulovligt. (UNMIK har åbnet et kontor for *property claim*, hvor serbere i Serbien kan fremføre krav på efterladt ejendom.) Det sker tillige at UÇK ulovligt opkræver betaling for husleje, og opkræver penge for eksempel til "glasforsikring".

En international kilde, der i dette spørgsmål ønskede at være anonym, oplyste, at Kosovo Protection Corps, der har opført sig meget selvsikker i de mange sager om irregulære ejendomsforhold, konfiskerede mange sociale ejendomme med dertil hørende *tenets-rights*². Der er stærk mistanke om, at Kosovo Protection Corps sidder på ejendomsretten eller styrer adgangen til boligerne. Besatte huse gives til sådanne personer, der anses som patrioter eller til familiemedlemmer og venner. Ingen kender præcist omfanget, men det gælder ikke kun lejligheder, men også hele bygninger og ejendomskomplekser.

Council for the Defence of Human Rights and Freedom (CDHRF) bekræftede, at der er store problemer i forhold til ejendomsretten til boliger, og understregede, at ingen bør kunne kræve ejendomsret til boliger uden at have dokumenter, der kan bekræfte ejerskabet.

2.4 Retshåndhævelse

Chefredaktøren, Veton Surroi, for avisen Koha Ditore mente ikke, at der i øjeblikket findes tilstrækkelig retshåndhævelse eller lov og orden. Ingen personer, der på den ene eller anden måde er truet, har mulighed for at kunne opnå beskyttelse.

Council for the Defence of Human Rights and Freedom (CDHRF) anførte, at der hersker institutionelt kaos, og at politiet reelt ingen magt har, og at retsvæsenet heller ikke fungerer. Det eksisterende system er heller ikke uafhængigt. Der er derfor gode vilkår for den organiserede kriminalitet, enkeltindivider har frit spil til at true andre, og der begås mord, uden at nogen stilles til ansvar. Det er således ikke muligt at opnå beskyttelse, når ens sikkerhed er truet

UNHCR anførte, at der er problemer i forhold til lov og orden og herunder især i forhold til politibeskyttelse af personer, der vidner mod UÇK. Det medfører, at det er svært at skaffe vidner til brug for opklaring af forbrydelser m.v. Politiet kan heller ikke yde beskyttelse til personer, der har problemer med UÇK. UNHCR henviste derudover til deres positionpaper fra år 2000 og oplyste, at der vil blive udsendt et nyt positionpaper i år 2001, måske i marts.

UNMIK Police Prishtina (Station 1) oplyste, at personer, der efterstræbes eller trues af UÇK eller dertil relaterede personer, vil kunne opnå beskyttelse af UNMIK, men at det beskyttelsesniveau, der kan tilbydes, formentlig ikke vil blive anset som tilstrækkeligt af de pågældende personer.

² Under det socialistiske system havde lejere af de statsejede boliger ret til at overdrage eller til at lade lejeforholdet gå i arv til nære familiemedlemmer.

Dansk Flygtningehjælp oplyste, at der er planlagt oprettelse af lokale klageråd, og at der er oprettet ét i Giljan. Det vides dog ikke, hvordan klageproceduren er, eller om rådet fungerer.

3. Dokumenter, som er eller angives at være udstedt af UÇK

Under asylsagsbehandlingen er der af flere Kosovoalbanske asylansøgere blevet fremlagt dokumenter, som er udstedt af UÇK. Blandt dokumenterne er:

- Indkaldelser til samtaler med UÇK's hemmelige tjeneste (Ushtrija Çlirimtare E Kosoves-Sherbimi Sekret), udstedt i august 1999, i marts og april 2000, om den indkaldtes samarbejde med serberne;
- En ordre udstedt af UÇK's Operative zone i december 1999 til en desertør om at aflevere uniform og våben og om at melde sig;
- En konklusion, udstedt i februar 2000, hvori en tidligere soldat opfordres til at aflevere sine våben. Dokumentet bærer UNMIK's brevhoved og et UÇK stempel;
- En sidste advarsel, udstedt i februar 2000, hvori en tidligere soldat opfordres til at melde sig og til at aflevere uniform og våben. Dette dokument har et UÇK's brevhoved foroven og UNMIK's brevhoved forneden;
- Mobiliseringer, dvs. personlige indkaldelser, udstedt i februar 1999 af UÇK, herunder én udstedt af UÇK's generalstab;
- Bekræftelse og bevis, udstedt i januar og juli 2000, på udførelse af militære opgaver og medlemskab af UÇK.

Dokumenterne blev i anonymiseret form forelagt en række kilder.

En international organisation, der ønskede at være anonym, oplyste, at den tidligere har set indkaldelser til informationssamtaler hos UÇK, men ikke indkaldelser på grund af "samarbejde med serberne". Således er der tidligere udstedt indkaldelser til personer, der har været ansat i den serbiske offentlige administration, herunder skolelærere, samt LDK-medlemmer o.a., der har skullet redegøre for deres "adfærd under krigen". UÇK har betragtet alle, der ikke kæmpede aktivt, som kollaboratører, og alle som fortsatte deres arbejde i den serbiske administration fik efterfølgende store problemer med albanerne. Kilden kendte personligt til flere personer, der var blevet indkaldt af UÇK, men kunne ikke sige, hvad der skete, når den indkaldte mødte op, eller hvad konsekvenserne var af ikke at møde op. I et tilfælde, der omhandlede en person, der var ansat som funktionær i en offentlig serbisk institution, og som fik en indkaldelse i juli 1999, forsvandt personen efterfølgende sporløst, og i et tilfælde, hvor den indkaldte person ikke mødte op, skete der ingenting. Beskyldninger om at være kollaboratør, mente kilden, er alvorlige, men det afhænger også af, hvor tæt og i hvilken form samarbejdet med serberne har været. En gruppe, der kaldte sig "Eye of an Eagle", og som officielt var en udbrydergruppe af UÇK, har forhørt, dømt og henrettet personer for at have kollaboreret med serberne. Kilden anførte, at gruppen var aktiv i juni 2000, hvor den offentliggjorde en artikel med advarsel til kollaboratører, men kilden vidste ikke om gruppen fortsat er aktiv.

UNMIK Police i Prishtina (Station 1) havde aldrig før set sådanne dokumenter. Kilden havde heller ikke hørt direkte om en hemmelig tjeneste under UÇK, men havde indirekte hørt om, at der fandtes parallelsystemer i UÇK regi. Kilden havde ikke kendskab til sager, hvor personer er blevet truet eller efterstræbt af UÇK, alene for ikke at have deltaget i UÇK's militære aktiviteter. Kilden tilføjede dog, at folk på grund af frygt for UÇK ikke ville turde rette henvendelser til UNMIK politiet for at klage. Kilden understregede, at UÇK ikke havde pressionsmuligheder, idet organisationen ikke rådede over domstole, anklagemyndighed eller fængsler.

UNMIK Police Headquarter oplyste, at alle UNMIK dokumenter udfærdiges på computer, og ikke på skrivemaskine, som det klart er tilfældet med dokumenterne med UNMIK's brevhoveder. Kilden var ikke bekendt med, at UNMIK har udstedt dokumenter til enkeltpersoner om, at de skulle aflevere deres våben.

KFOR Military Police oplyste, at militærpolitiet ikke tidligere har set sådanne dokumenter, men at det havde hørt om, at sådanne dokumenter fandtes. Kilden oplyste desuden, at med hensyn til eksistensen af indkaldelseslister har KFOR relevante oplysninger, men at de er klassificerede. Kilden kunne dog oplyse, at for eksempel Kosovoalbanere med ophold i USA frivilligt var vendt tilbage til Kosovo og havde tilsluttet sig UÇK.

KFOR Military Police råder over lister/databaser over tidligere medlemmer af UÇK, og det er således muligt for kilden, at foretage søgninger i databaserne på personer, der angiver eller angives at have gjort tjeneste under UÇK. KFOR Military Police har dog det forbehold, at de sidst rekrutterede personer til UÇK, før organisationen blev nedlagt, aldrig er blevet officielt registreret.

UNHCR tilkendegav, at organisationen aldrig før har set sådanne dokumenter, og mente, at til trods for, at UÇK i år 2000 ikke havde kompetence til at udstede sådanne dokumenter, kunne de være udstedt af UÇK, hvorfor dokumenterne dermed også kunne være autentiske.

Det norske Flyktningsrådet, der i Prishtina yder retshjælp, og som har ansat Kosovoalbanske jurister, har ikke tidligere set sådanne dokumenter og mente, at dokumenterne med UNMIK's brevhoveder er forfalskede, og at sproget ikke svarer til UNMIK's normale sprogbrug. Organisationen ville dog ikke udelukke, at UÇK kan have udstedt dokumenter i 1999, men at dette ikke har fundet sted i år 2000. Organisationen har aldrig haft en sag, hvor personer har haft problemer med UÇK, og mente, at personer, der kunne have et udestående med UÇK, ikke ville befinde sig i Kosovo. En af de ansatte Kosovoalbanske jurister oplyste, at han under krigen selv havde opholdt sig i udlandet, og at han efter sin tilbagevenden til Kosovo ikke har haft problemer med UÇK. Juristen mente, at problemer med UÇK forudsatte andre forhold, som f.eks. kollaborering med serberne. Organisationen havde endvidere ikke kendskab til, at der har cirkuleret indkaldelseslister, herunder i Skandinavien, til militærtjeneste under UÇK.

Dansk Flygtningehjælp var af den opfattelse, at til trods for at organisationen ikke tidligere har set sådanne dokumenter, skulle de tages alvorligt.

Council for Defense of Human Rights and Freedom havde aldrig før set sådanne eller lignende dokumenter, og stillede sig tvivlende over for deres autenticitet. Rådet tilføjede, at UÇK i aviser offentligt har takket for Kosovoalbanernes finansielle støtte, men at UÇK ikke har udstedt bekræftelser til individuelle personer på at have været medlem. Rådet havde aldrig hørt om, at personer efterstræbes af UÇK, alene fordi de ikke har deltaget i kampene. Rådet mente, at der bag

dokumenterne måske kunne ligge personlige konflikter. Desuden mente rådet, at alle, der bliver præsenteret for sådanne dokumenter, bør være mistænksomme.

En lokal kilde, der ønskede at være anonym, havde ikke hørt om eksistensen af indkaldelseslister med navne på Kosovoalbanere bosiddende i udlandet, dog skulle der have cirkuleret lister i Schweiz. Kilden havde ikke hørt om, at familier til sådanne personer skulle være blevet opsøgt af UÇK. Kilden har heller ikke hørt om, at unge Kosovoalbanere i udlandet skulle have problemer med UÇK på grund af udeblivelse eller manglende deltagelse i UÇK aktiviteter, men ville ikke udelukke at der kunne være sådanne tilfælde, da Kosovoalbanerne i sådanne sager ikke vil henvende sig til organisationen for at få hjælp.

4. Registrering og udstedelse af dokumenter

4.1 Registrering

I forbindelse med kommunalvalget den 28. oktober 2000 blev der for at kunne deltage i afstemningen stillet krav om registrering. Registreringen var ligeledes grundlaget for udstedelse af et ID-kort i Kosovo. Registreringen viste sig ifølge Gerard Fischer, Deputy to DSRSG UNMIK Civil Administration, særdeles vanskelig at gennemføre i praksis. I alt lod 915.000 Kosovoalbanere sig registrere, men kun 35.000 af registreringerne kan siges at være fejlfrie. 300.000 registreringer er behæftet med småfejl. F.eks. opstod der mange fejl i navne, idet registreringen blev udført af indere, der havde stort besvær med at stave de albanske navne. Resten af de foretagne registreringer har så store fejl, at de skal omregistreres.

Kosovoalbanere, der har mistet alle deres personlige dokumenter, må rejse til deres fødestedskommuner og der sandsynliggøre for deres identitet for eksempel via telefon- eller huslejekvitteringer. Samtlige forhenværende serbiske befolkningsregistre er efter krigen blevet reablerede, og UNMIK har adgang til disse. Desuden findes der komplette kopier for eksempel i Nis af befolkningsregistre i Kosovo.

4.2 UNMIK rejsedokumenter

Baggrunden for udstedelsen af de særlige UNMIK rejsedokumenter til Kosovoalbanere var ifølge Gerard Fischer, Deputy to DSRSG UNMIK Civil Administration, at give Kosovoalbanere ikke-jugoslaviske dokumenter og dermed en ikke-slavisk identitet. Men dermed er der også ifølge Gerard Fischer skabt en uheldig præcedens, idet alle Kosovoalbanere ønsker UNMIK dokumenter, og idet det ikke er muligt at afvise personer, udelukkende fordi de ikke ønsker at henvende sig til de jugoslaviske myndigheder. De jugoslaviske myndigheder har ikke set velvilligt på udstedelsen af UNMIK dokumenterne, men Gerard Fischer vil ikke udelukke, at forholdet kan medvirke til, at de jugoslaviske myndigheder for fremtiden vil vise sig mere villige til at udstede dokumenter til Kosovoalbanerne, end det hidtil har været erfaringen. Det politiske skift i Beograd vil formentlig også bidrage til en ændring i en mere positiv retning. Det er desuden et spørgsmål om, hvorvidt det herefter vil være opportunt at fortsætte med at udstede UNMIK rejsedokumenter, og om der fortsat er politisk vilje til at fortsætte processen.

Forudsætningen for at dokumenterne internationalt kan opnå gyldighed er, at de bliver anerkendt i udlandet med samme rettigheder som jugoslaviske rejsepas, dvs. at visumkrav skal være ens for såvel statsborgere fra Forbundsrepublikken Jugoslavien som Kosovoalbanere. Foreløbig er UNMIK's rejsedokumenter kun blevet anerkendt af 14 lande, nemlig hovedsageligt EU-lande, herunder Danmark, Finland og England, samt Australien og Canada. Processen om opnåelse af anerkendelse har ifølge Gerard Fischer været en langvarig og vanskelig proces, som endnu ikke er afsluttet.

For at få udstedt et UNMIK rejsedokument kræves det, at ansøgeren fremviser et ID-kort.

Systemet bag rejsedokumenterne er ret så avanceret og kan, da rejsedokumentet indeholder fingeraftryk, afsløre om en person under forskellige identiteter har søgt om rejsedokumenter flere gange.³

Der vil sandsynligvis ikke ifølge Gerard Fischer skabes mulighed for, at der kan udstedes UNMIK rejsedokumenter i udlandet til Kosovoalbanere. Kosovoalbanere i udlandet, der har mistet deres rejsedokumenter eller som har dokumenter, der er udløbet, må enten søge om nye dokumenter på Forbundsrepublikken Jugoslaviens respektive repræsentationer, eller de må rejse til Kosovo på det udløbne pas (indrejsen til Kosovo på det udløbne pas accepteres) og ansøge om UNMIK rejsedokumenter. Udstedelsen tager fire uger og forudsætter, at de pågældende lader sig registrere i Kosovo og erhverver sig et ID-kort.

Udover disse UNMIK rejsedokumenter udstedes såkaldte pre-cleared UNMIK rejsedokumenter. Sådanne rejsedokumenter udstedes til en enkelt rejse til Kosovoalbanere, der i særlig anledning skal rejse til udlandet for eksempel i forbindelse med dødsfald af nærtstående familiemedlemmer, og hvor det pågældende lands myndigheder forud underrettes og giver tilsagn om indrejse.

4.3 Forbundsrepublikken Jugoslaviens rejsedokumenter

De serbiske myndigheder, der har et kontor i *Peace and Tolerance* bygningen i Prishtina udsteder jugoslaviske nationalitetspas til såvel serbere som Kosovoalbanere⁴. Der kræves personligt fremmøde, og der skal fremvises ID-kort og / eller det udløbne nationalitetspas. Udstedelsen koster officielt 30 DEM og sagsbehandlingstiden tager et par måneder. Uofficielt koster udstedelsen 200 DEM, hvilket bidrager til forkortelsen af sagsbehandlingstiden. Cirka 20.000 Kosovoalbanere har på den måde fået udstedt jugoslaviske dokumenter. Det anses dog generelt ikke at være opportunt at ansøge om et jugoslavisk rejsedokument, og der har ifølge Gerard Fischer ofte fundet chikane sted over for de personer, der har stået i kø til kontoret. Således har for eksempel medlemmer af partiet LDK, som har skullet bruge et rejsedokument for at kunne deltage i politiske konferencer i udlandet, været bekymret for at blive genkendt.

Udover i Prishtina kan Kosovoalbanere også få udstedt jugoslaviske rejsedokumenter i Beograd, ligesom det er muligt at få udstedt dokumenter i Forbundsrepublikken Jugoslaviens udenlandske repræsentationer.

UNMIK Border Police ved Peter Sandner oplyste, at der er mange falske jugoslaviske pas i omløb, både pas, hvor indehaverne ved, at de er falske, og sådanne, hvor indehaverne tror, de er ægte. Mange tyske visa har også vist sig falske, og ofte er der både stavfejl og fejl i logoet. Under krigen blev der stjålet en hel del blankopas, som senere er blevet udfyldt og nu er i cirkulation. Ejerne af

³ Delegationen fik forevist rejsedokumentet, men kunne af sikkerhedsmæssige grunde ikke få udleveret nogle prøveeksemplarer.

⁴ En af kontorets officielt ansatte serbiske medarbejdere blev dræbt og fire andre hårdt såret ved et bilbombeattentat den 18. april 2001. Af sikkerhedshensyn er der foreløbig ingen planer om at indsætte nye medarbejdere, og således er udstedelsen af jugoslaviske rejsedokumenter i Prishtina indtil videre indstillet.

disse ved ofte ikke, at deres pas er falske. (Jfr. bilag med UNMIK's liste over serienumrene på de blankopas, der blev stjålet). Peter Sandner oplyste, at der pågår en del straffesager i forbindelse med udstedelse af falske pas, og straffen er tre til fire måneders fængsel.

5. Liste over konsulterede personer

Council for the Defence of Human Rights and Freedom - Prishtinë: Behxhet Sh. Shala, Secretary.

Rådet blev stiftet i 1989 af en gruppe albanske intellektuelle. Rådet oprettede straks efter stiftelsen kontakter til internationale menneskerettighedsorganisationer så som Amnesty International, International Helsinki Federation og Human Rights Watch. I 1991 tiltrådte Adem Demaci, som var blevet løsladt efter 28 års fængsel pga. politiske aktiviteter, som direktør. Samme år fik Demaci tildelt Saharovprisen af Europarådet. Demaci fratrådte posten i 1997 for i 1998 at blive talsmand for UÇK. Rådet har været særdeles aktivt før og under Kosovokonflikten. Via dets 27 underkomiteer og 2.000 frivillige informanter har rådet rapporteret om overgreb og brud på menneskerettigheder fra samtlige områder i Kosovo og har udsendt detaljerede ugentlige, månedlige og årsrapporter. Rådet indgår i dag i et NGO- netværksprojekt under ledelse af det Danske Center For Menneskerettigheder. Der rejses i dag tvivl om dets evne til at rapportere objektivt, og mange medarbejdere har opsagt deres stillinger, således at Rådets aktiviteter er stærkt indskrænkede.

Danish Refugee Council: Jette Toft, Representative.

Dansk Flygtningehjælp er aktiv i en række kommuner i Kosovo med projekter i forbindelse med rekonstruktion, social service, transport, herunder persontransport, og logistik.

Human Rights Center Prishtina University: Enver Hasani, Director, Enver Hoxhaj, Ph.D., Lecturer, Department of History, Enver Buqaj, Project Assistant.

Centret er stiftet i november 2000 på initiativ af og i samarbejde med Finnish Human Rights Project, Abo Academy University i Finland og World University Service (WUSAustria) m.fl. Centret støttes af Europarådet. Målet er på universitetsniveau at promovere menneskerettigheder og at fungere som et resourcecenter med hensyn til forskning, undervisning, rådgivning og netværksdannelse m.v. Direktøren blev udnævnt i begyndelsen af december 2000.

KFOR MAIN: Jim Hampton, Lieutenant Colonel, Military Police USAR, Kosovo Protection Corps, Chief, KPC Establishment and Compliance.

KFOR: Steven R. Shappell, Major, United States Army, KFOR Spokesman.

Koha Ditore: Veton Surroi, Chief Editor

Koha Ditore er og har været en af de mest respekterede kosovoalbanske aviser i Kosovo på grund af dens objektivitet. Chefredaktøren Veton Surroi deltog som politisk uafhængig repræsentant for Kosovoalbanerne i Rambulletforhandlingerne i 1999.

Imod det internationale samfunds forventning har Surroi valgt ikke at indtage politiske poster i Kosovo.

Norwegian Refugee Council: Haralds Kloevjan, Head of office CRP Prishtina.

Flyktningerådets afdeling i Prishtina yder gratis retshjælp og har dertil ansat flere Kosovoalbanske jurister.

International Organisation: Human Rights/Legal Adviser and Human Rights Officer.

UNHCR: Betsy Greve, Deputy Head of Protection.

UNMIK Civil Administration: Gerard A. Fischer, Deputy to DSRSG (Special Representative of Secretary General) Civil Administration and Tania Mechlenborg, Political Adviser to Deputy SRSG Civil Administration.

UNMIK Police:

- Derek Chappell, Chief Press & Public Information, UNMIK Police.
- Charles Johnson, UNMIK Police Media Relations Coordinator.

UNMIK Border Police: Peter Sandner, Deputy Head of the Border Police Section

6. Skriftlige kilder

International Crisis Group: What happened to the KLA? March 2000

International Crisis Group: Violence in Kosovo: Who's Killing Whom? November 1999

International Crisis Group: The Policing Gap: Law and Order in the New Kosovo. August 1999

Bundesamt für Flüchtlinge: Faktenblatt: Die verschiedenen Polizeikorps im Kosovo. Internationale Polizei, KPS und PU. Bern-Wabern, august 2000.

Bundesamt für Flüchtlinge: Faktenblatt: Nachfolgeorganisationen der UÇK. Die TMK. Bern-Wabern, september 2000.

OSCE Mission in Kosovo: Municipal Elections 2000. Final Results. November 2000.

UN Security Council: Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administrative Mission in Kosovo (S/2000/1196). December 2000.

7. Bilagsfortegnelse

Bilag 1: Administrativt kort over Kosovo.

Bilag 2: Liste over numre på stjalne pas.

Bilag 1 : Administrativt kort over Kosovo

Bilag 2 : Liste over numre på stjalne pas

